

2023-02-20

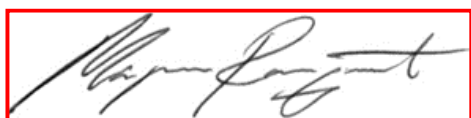
D.nr. N2022/01705

n.remissvar@regeringskansliet.se

n.dl@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss från Näringsdepartementet med titeln Friska djur behöver inte antibiotika - bättre verkan genom internationell påverkan (SOU 2022:43)

Bifogat finns Sverige Veterinärförbunds svar på remissen. Svaret har huvudsakligen utarbetats av Sveriges Veterinärförbunds Husdjurssektion och Djurskyddsutskott. Kontaktpersoner hos Sverige veterinärförbund i detta ärende är Johanna Habbe och Lena Malmgren.

Magnus Rosenquist, förbundsdirektör

Kopia för kännedom

Förbundsordförande Eleonor Fredler

Djurskyddsutskottets ordförande Johan Lindsjö

Veterinärmedicinska rådets ordförande Lena-Mari Tamminen

Friska djur behöver inte antibiotika – bättre verkan genom internationell påverkan SOU 2022:43

Sveriges Veterinärförbund har tagit del av utredningen och instämmer med beskrivning av problematiken och föreslagna åtgärder och slutsatser. Vi vill särskilt lyfta två mycket viktiga faktorer då det gäller antibiotikaanvändning till livsmedelsproducerande djur: 1) Att den viktigaste faktorn för minskad antibiotikaanvändning är att minska behovet av antibiotika, och 2) livsmedelsproducerande djuren är inte bara patienter utan även produkter på marknaden. Dessa diskuteras mer utförligt nedan.

Inom den svenska veterinärkåren finns en gedigen kunskap och spetskompetens inom One Health och arbetet för en hållbar antibiotikaanvändning. Veterinärer bör med starkt djur- och livsmedelsperspektiv, vilket föreslås av utredaren, spela en fortsatt viktig roll i arbetet mot antibiotikaresistens. Detta görs redan tillsammans med andra yrkesgrupper inom smittskydd, folkhälsa, läkemedelsanvändning, och miljöövervakning.

Veterinärförbundet anser dock att begreppet djurhälsa bör ses ur ett vidare perspektiv och att kopplingen mellan djurs välfärd, djurskydd (lagstiftning, kontroll mm) och antibiotikaanvändning bör lyftas fram och beaktas i de olika förslag som läggs fram av utredaren. Veterinärförbundet instämmer i att Sverige, som i ett internationellt perspektiv ligger i framkant avseende djuromsorg och antibiotikaanvändning, bör vara drivande både inom EU och utanför Europa. Sverige kan med hjälp av forskning och erfarenheter från den svenska djurhållningen och det förebyggande djurhälsoarbetet visa på goda exempel som kan implementeras, i samarbete med nationell expertis och efter anpassning till lokala förhållanden. Svensk veterinärkompetens kan bidra till kapacitetsuppbyggnad och utbildning av djurhälsopersonal, djurhållare och personal inom livsmedelshantering för att minska risken för spridning av zoonoser och andra smittsamma sjukdomar. Sverige bör även arbeta för stärkt djurskyddslagstiftning och kontroll i låg- och medelinkomstländer, med positiv inverkan på en hållbar antibiotikaanvändning.

Veterinärförbundet ställer sig positiva till exportinitiativet Healthy animals – Healthy business, vilket även bör inkludera djurvälfärd och djurskydd. Förbundet vill poängtera vikten av svenskt stöd till och medverkan i internationella träningsprogram, och instämmer i förslagen till förordning (2022:00) om tvärsektorieell samverkansfunktion för arbete med antibiotikaresistens samt att en svensk strategi tas fram för arbetet inom WOA. Veterinärförbundet tillstyrker förslaget om skärpt upphandling med avseende på djuromsorg och antibiotikaanvändning, och anser, liksom utredaren, att en utredning om hur avansen av antibiotikaförsäljning kan påverka försäljning och användning är viktig. Med djurvälfärd och smittskydd i åtanke, vill Veterinärförbundet att Sverige arbetar för att så långt som möjligt minska internationella transporter av djur som ska användas till livsmedel. Sverige bör arbeta för att främja teknik som möjliggör förvaring, hantering och transport av livsmedel istället för levande djur, inte minst till och från låg- och medelinkomstländer.

Nedan ges individuella synpunkter på de åtta förslagen som presenteras i utredningen och avslutningsvis ges ett nionde kompletterande förslag från förbundet.

Innehållsförteckning_Toc124703510

<u>Inledning</u>	3
<u>Synpunkter på utredningens förslag</u>	4
<u>Förslag 1: Nytt exportinitiativ Healthy animals – Healthy business (12.6)</u>	4
<u>Förslag 2: Permanent nationell struktur för tvärsektoriell myndighetssamverkan - samverkansfunktion 2.0 (13.4)</u> 4	
<u>Förslag 3: Internationell påverkan i multilaterala organisationer (13.5-13.6)</u>	5
<u>Förslag 4: Ökade internationella insatser mot antibiotikaresistens</u>	6
<u>Förslag 5: Uppdrag att samla privata och civilsamhällesaktörer i arbetet mot antibiotikaresistens</u>	6
<u>Förslag 6: Hållbara investeringar ny arena för påverkan - Inkludera hållbara investeringar och finansmarknaden i den nya antibiotikaresistensstrategin (15.4.1)</u>	6
<u>Förslag 7: Finansiera studie kring avans på antibiotikaförsäljning (14.2.1)</u>	6
<u>Förslag 8: Uppdrag till SLU att samla europeiska veterinärfakulteter i en kunskapsmission för att öka ansvarsfull antibiotikaanvändning (14.2.2)</u>	7
<u>Sveriges Veterinärförbunds kompletterande förslag</u>	7
<u>Förslag 9: EU:s gemensamma jordbrukspolitik – ett kraftigt verktyg för förbättrad djurhållning</u>	7

Inledning

Vi har i detta remissvar utgått från den ordning de åtta förslag som presenteras i rubrikform i sammanfattningen har och utgår från den dispositionen när vi kommenterar förslagen nedan.

Inledningsvis vill vi trycka särskilt på två mycket viktiga faktorer då det gäller antibiotikaanvändning till livsmedelsproducerande djur.

1. Den absolut viktigaste faktorn för minskad antibiotikaanvändning är att minska behovet av antibiotika – och här handlar det om att utveckla djurhållningen med djurvälstånd och smittskydd i fokus. Att utredningen har valt titeln ”Friska djur behöver inte antibiotika” är ett erkännande av det arbetssätt som har kännetecknat den svenska veterinärkåren och lantbruksnäringen under lång tid. Det innebär att det inte bara handlar om att ”reglera fram” en lägre antibiotikaanvändning genom striktare regelverk för antibiotika. Sjuka djur har rätt till behandling och för att nå en minskad användning måste djurhållningen i många delar förändras så att den främjar friska djur och inte medför inbyggda sjukdomsrisker, vilket fallet ofta är i de länder med hög antibiotikaanvändning.
2. De livsmedelsproducerande djuren är inte bara patienter. De ska också bli en produkt på en marknad. Det ger ytterligare en dimension att förhålla sig till i arbetet. Det omställningsarbete som behöver göras kan inte bara vara djurhållarens individuella ansvar. Här behöver såväl det offentliga som marknadens aktörer ta ansvar för att de djurhållare som gör de insatser som krävs för minskad antibiotikaanvändning, åtgärder som i det korta perspektivet kan vara ekonomiskt betungande, är trygga med att de inte riskerar sin lönsamhet.

Synpunkter på utredningens förslag

Förslag 1: Nytt exportinitiativ Healthy animals – Healthy business (12.6)

Vi ser positivt på förslaget grundidé. En avgörande faktor för att nå en minskad antibiotikaanvändning är att minska behovet av antibiotika, vilket innebär att främja en djurhållning som bygger på friska djur. Den nya veterinärlagstiftningen inom EU samt EU:s mål i Farm to Fork om halverad antibiotikaanvändning till 2030 bör innebära en ökad efterfrågan från djurhållare inom EU på djurhälsokompetens och behov av nyinvesteringar i såväl byggnader som teknik. Det är dock viktigt att komma ihåg att den svenska förändringsresan som gjordes på 1990-talet (efter att förbudet mot antibiotika i tillväxtstimulerande syfte kom 1986) i hög utsträckning gjordes genom en mycket utvecklad och framgångsrik samverkan mellan våra nationella myndigheter, lantbrukets branschorganisationer och den svenska veterinärkåren. Förändringen skedde alltså i en kontext där det fanns en gemensam målbild för samtliga aktörer. En sådan gemensam målbild kommer också vara en viktig faktor i förändringsarbetet inom EU.

Det är mycket bra att utredningen ser handeln och grossistled som nyckelaktörer i förändringsarbetet. De lantbrukare som går före i omställningen måste vara trygga med att de förändringar de gör innebär förbättrad lönsamhet och inte försämrad och därigenom efterfrågar den djurhälsokompetens som svenska aktörer kan erbjuda. De inköpskriterier för ansvarsfull antibiotikaanvändning som den svenska livsmedelsbranschen tagit fram tillsammans med Axfoundation, och som tillämpas i deras leverantörsdialoger med producenter i EU har visat sig vara en framgångsfaktor här och har, utifrån exempel från dagligvaruhandeln, kunnat minska antibiotikaanvändningen på gårdsnivå hos deras leverantörer rejält även i länder som i ESVAC:s rapporter har mycket hög antibiotikaanvändning.

Redan idag finns svenska aktörer som arbetar med denna typ av djurhälsokompetensexport, t.ex. Växa, inom ramen för sina medlemsorganisationer. Vi ser det som oerhört viktigt att exportinitiativet tar vara på och utgår det arbete som redan görs av aktörer som jobbar direkt med bl.a. förebyggande djurhälsoarbete gentemot djurhållare i andra EU-länder. De erfarenheter dessa har från dialogen med sina samarbetspartner i dessa länder är oerhört viktig att ta vara på.

Utredningen tar upp de möjligheter som EU:s gemensamma jordbrukspolitik skulle kunna ge för att finansiera omställningsarbetet via de stödmöjligheter som kan finnas genom de landsspecifika CAP-strategierna och anser att förstudien för initiativet också ska analysera det. Vi ser positivt på det men vi anser att frågan om CAP som ett verktyg för omställning bör få större dignitet än så, se vårt kompletterande förslag, förslag 9, nedan.

Vi delar utredningens syn att exportfrämjande medel kommer behövas för att stimulera den här typen av kompetensexport.

Förslag 2: Permanent nationell struktur för tvärssektoriell myndighetssamverkan - samverkansfunktion 2.0 (13.4)

Antibiotikaresistens utgör ett växande hot och riskerar att frånta oss funktionen av en mycket viktig grupp av läkemedel, antibiotika. Självklart behöver arbetet mot

antibiotikaresistens bedrivs på ett kontinuerligt och långsiktigt sätt och vi förvånas över att myndigheternas samverkansfunktion idag inte är en permanent funktion, vilket den självklart borde vara. Vi ser därför positivt på utredningens förslag om en permanent funktion. Vi ser också positivt på att Naturvårdsverket inkluderas att tillsammans med Jordbruksverket och Folkhälsomyndigheten ansvara för samverkansfunktionens kansli. Det blir allt tydligare att antibiotikaresistens är en One Health-fråga och då behöver Naturvårdsverket inkluderas.

Vi delar utredningens bild om att det är en brist att de aktörer/professioner som arbetar närmast djurhållarna varken deltar i samverkansfunktionen eller finns med i den nuvarande handlingsplanens aktiviteter. Vi ser positivt på utredningens förslag om ett utökat nätverk där även organisationer inom primärproduktionen, professionen, ideell sektor, och flera lärosäten kan samlas i ett utökat nätverk och knyts till samverkansfunktionen. Även här är det dock viktigt att bygga på de initiativ som redan finns, som t.ex. Antibiotikaplattformen så att inte dubbla strukturer byggs upp.

För att samverkan ska bli något mer än bara informationsutbyte krävs det att de parter som deltar i samverkansfunktionen också har ett tydligt mandat att fatta vissa typer av beslut. Det är bra att utredningen lyfter denna fråga, för utan mandat blir det långa ledtider och processer mellan informationsutbyte och faktisk handling. Vi har inte kompetens att avgöra om en myndighetsgemensam styrgrupp är den bästa vägen för att lösa detta, men vi ser ett stort behov av att de parter som ingår i samverkansfunktionen också har ett tydligt mandat.

Utredningen föreslår också att den nationella samverkansfunktionen ska utgöra Sveriges nationella kontaktpunkt gentemot internationella organisationer i frågor som rör smittsamma hälsohot. Vi ställer oss frågande till det då redan finns regelverk och fastställda rutiner för bl.a. epizootier och att ändra på rådande ordning borde kräva en egen utredning.

Förslag 3: Internationell påverkan i multilaterala organisationer (13.5-13.6)

Ta fram strategi för Sveriges arbete i WOA (13.5)

Världsoorganisationen för djurhälsa (tidigare OIE, numera WOA) bildades redan 1924 och alltså äldre än FN-systemet. Även om den inte formellt är en FN-organisation så är den att betrakta som WHO:s motsvarighet på djursidan. Att regeringen inte har någon beslutad strategi för hur Sveriges arbetet visavi WOA ska bedrivs ser vi som en stor brist. Det har Sverige för organisationerna inom FN-familjen, som t.ex. WHO, FAO och UNEP, och självklart ska vi även ha det för djursidans motsvarighet till WHO. Vi stödjer därför förslaget.

Sekunderingar och utlån av experter – mycket pang för pengarna (13.6)

Vi delar utredningens syn på att närvaro av svenska experter inom området i olika internationella organisationer har goda effekter. Vi ser positivt på detta och delar bedömningen att ett ökat svenskt engagemang här är mycket viktigt.

Förslag 4: Ökade internationella insatser mot antibiotikaresistens

Gemensam satsning för att stötta ett land för genomförande av handlingsplan enligt WHO (13.4.7)

Redan idag sker ett betydande djurhälsosamarbete med ett antal länder i Afrika och Sydostasien genom SLU och vi ifrågasätter därför behovet av en förstudie. Vårt förslag är att redan bygga på de erfarenheter som finns inom den del av den svenska veterinärkåren som redan har samarbeten och utifrån de erfarenheterna växla upp arbetet så att det också omfattar stöd för genomförande av det landets handlingsplan.

Bekämpa antibiotikaresistens – mål för utvecklingsarbetet (13.7)

Vi ser positivt på förslaget att regeringen vid beslut om uppdateringar av Sidas bilaterala landsstrategier och regionala strategier betonar vikten av One Health som angreppssätt och tar upp arbete mot antibiotikaresistens som ett mål för utvecklingsarbetet.

Förslag 5: Uppdrag att samla privata och civilsamhällesaktörer i arbetet mot antibiotikaresistens

Detta stod som ett eget förslag i sammanfattningen men tillhör ju de åtgärder som föreslås i avsnitt 13.4 om samverkansfunktionen. Vi ser detta som ett bra förslag, se ovan under förslag 2.

Förslag 6: Hållbara investeringar ny arena för påverkan - Inkludera hållbara investeringar och finansmarknaden i den nya antibiotikaresistensstrategin (15.4.1)

Vi delar utredningens syn att en av drivkrafterna till antibiotikaanvändningen inom djurhållningen är jakten på billiga livsmedel vilket idag, globalt sett, premierar bristfällig djurhållning som kompenseras genom att antibiotika används som förebyggande behandling eller till grupper av djur där endast enstaka djur är sjuka. Det ansvar som handelsektorn har för att främja en god djurhållning och ansvarsfull antibiotikaanvändning har även finanssektorn och vi instämmer i utredarens förslag på området. En förutsättning för att finansmarknaden i stort ska ta ansvar är dock att staten går före och inför sådana krav i sin egen finansförvaltning. Vi vill därför lägga till ett uppdrag om ökad ägarstyrning gentemot AP-fonderna så att antibiotikaresistens inkluderas i dessa fonders hållbarhetsarbete.

Förslag 7: Finansiera studie kring avans på antibiotikaförsäljning (14.2.1)

Utredningen föreslår att regeringen finansierar en studie om hur veterinärer i olika länder tar betalt för sin verksamhet och vilka konsekvenser det får för förskrivningen av läkemedel generellt och antibiotika i synnerhet. Vi ser det som ett bra förslag, men studien får inte bara handla om avans utan måste i minst lika hög grad titta på möjligheter till omställning och alternativa affärsmodeller för veterinär verksamhet. I vissa länder är intäkter från läkemedelsförsäljning en relativt stor del av veterinärens inkomst och reformer på området får inte dra undan benen för veterinäryrket. Affärsmodeller som bygger på förtjänst utifrån den veterinära konsultationen snarare än läkemedelsförsäljning behöver utvecklas.

Förslag 8: Uppdrag till SLU att samla europeiska veterinärfakulteter i en kunskapsmission för att öka ansvarsfull antibiotikaanvändning (14.2.2)

Vi ser positivt på förslaget men även här är det viktigt att bygga på de samarbeten som SLU redan har och även bygga upp detta nätverk tillsammans med andra veterinärfakulteter som har ett progressivt arbete inom djurhälsoområdet, så att det inte blir ett svenskt "missionerande" utan samarbete och samverkan.

Sveriges Veterinärförbunds kompletterande förslag

Förslag 9: EU:s gemensamma jordbrukspolitik – ett kraftigt verktyg för förbättrad djurhållning

EU:s Jord till bord-strategi (Farm to Fork) anger att antibiotikaanvändningen ska halveras fram till 2030 inom EU. Givetvis borde EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, vara ett viktigt verktyg för att bidra till att målet uppnås. Inom CAP finns investeringsstöd, djurvälståndersättningar, stöd till ekologisk produktion, innovationsstöd m.m. Verktyg som rätt använda kan få en avgörande betydelse för en förbättrad djurhållning inom EU och därpå förbättrad djurhälsa med minskad antibiotikaanvändning som följd. Vi anser att regeringen ska ta fram en strategi för hur Sverige och svenska myndigheter inom EU-samarbetet ska verka för hur förbättrad djurhälsa ska få ett tydligt fokus i CAP. En förbättrad djurhälsa skulle inte bara leda till minskad antibiotikaanvändning, det skulle också bidra till måluppfyllelsen för fler mål i jord till bord-strategin. Friska djur är djur som producerar bra och djur som producerar bra är lönsamma djur och har både mindre miljöpåverkan och mindre klimatpåverkan än sjuka djur. En god djurhållning lever också upp till djuretiska krav från såväl det offentliga som konsumenterna och marknadens aktörer. Att sätta djurhälsan i fokus i den gemensamma jordbrukspolitiken har alltså många fördelar, och Sverige bör kraftfullt verka för detta inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik.